

Kunstenaar in oorlogstijd

E.H. Shepard, de tekenaar van Winnie-the-Pooh

Museum Huis Doorn staat de komende maanden in het teken van het werk van de Britse Eerste Wereldoorlog-tekenaar Ernest Howard Shepard (1879-1976) die na de oorlog naam en faam verwierf als illustrator van de boeken over Winnie-the-Pooh. In het oeuvre van Shepard komen twee uitersten samen: de strijd in de loopgraven van de Eerste Wereldoorlog en de verhalen over beer Winnie. In de tentoonstelling wordt ook ingegaan op de functie van dieren tijdens de oorlog en het verhaal over de beer Winnipeg.

Vanaf 1904 werkte Shepard als illustrator en maakte hij humoristische tekeningen voor boeken en het tijdschrift *Punch*. In de zomer van 1915 meldde hij zich voor militaire dienst en van 1916 tot 1918 diende hij als artillerieofficier van de *105th Siege Battery of the Royal Garrison Artillery*. Shepard diende aan fronten in Frankrijk, België en Italië en legde de oorlog vast in tekeningen.

Slag aan de Somme

Op 1 juli 1916 werd de eenheid van Shepard ingezet bij de Slag aan de Somme. Met een aanval probeerden de Britten het vastgelopen front weer in beweging te krijgen. Voorafgaand aan het offensief voerde de Britse artillerie dagenlang beschietingen uit om Duitse linies en prikkeldraadversperringen te vernietigen. De Duitsers waren echter op de hoogte van de Britse aanvalsplannen en hadden zich ingegraven. De aanval bij de Somme werd een catastrofe: op de eerste dag telden de Britten 60.000 doden, gewonden en vermisten. Op 18 november werd de strijd gestaakt zonder dat enige terreinwinst was

geboekt. Bij deze slag sneuvelde Shepards broer Cyril. Vervolgens nam Shepards regiment deel aan de Slag bij Arras. Een Britse aanval bij Arras moest Duitse reservetroepen 'weglokken' van de *Chemin des Dames*, waar de Fransen enkele dagen later een groot offensief begonnen. Op 9 april 1917 startten 24.000 Britse soldaten hun offensief vanuit de kalksteengroeven bij Arras. Na een snelle opmars strandde de aanval echter ten oosten van de stad, waardoor het Franse offensief uitmondde in een ramp. Tijdens de slag raakte de commandant van Shepards

regiment gewond en moest Shepard het bevel overnemen. Vanwege zijn daadkrachtige optreden werd hij gepromoveerd tot kapitein en ontving hij het *Military Cross*.

In die periode tekende Shepard de vernietiging van de regio en bleef hij illustraties inzenden voor *Punch*. Ondanks de moeilijke omstandigheden bleef de toon van zijn werk humoristisch.

Modderpoel

Tussen juli en december 1917 probeerden de Britten minstens tien keer om de heuvelrug rond Ieper op de Duitsers te veroveren, om controle te krijgen over de Belgische kust. Zoals bij alle geallieerde aanvallen speelde Shepards eenheid een rol bij de artilleriebeschietingen voorafgaand aan de aanval. De intense artilleriebeschietingen en de aanhoudende regen zorgden ervoor dat de grond veranderde in een modderpoel. Hierdoor boekte de Britse infanterie nauwelijks vooruitgang. Op 20 november veroverden Canadese troepen Passendale – een strijd die 310.000 doden eiste. ▶

Cornelis van der Bas is kunsthistoricus en conservator bij Museum Huis Doorn en is gespecialiseerd in de Eerste Wereldoorlog. **Niels Weitkamp** is (kunst-)historicus en vrijwilliger in het museum. **Simone van Tongeren** studeert geschiedenis aan de UvA en heeft stage gelopen bij het museum.

Links: Portretfoto van Ernest Howard Shepard, 1915. Copyright E.H. Shepard, reproduced with permission of The Shepard Trust & Curtis Brown Group Ltd. **Boven:** Illustratie van E.H. Shepard. Copyright E.H. Shepard. Colouring of the illustrations by Mark Burgess. Copyright 1989 Egmont UK Limited. Reproduced with permission of Curtis Brown Group Limited, London on behalf of The Shepard Trust.

Boven: Zonder titel (tank tijdens de Slag bij Arras), 27 mei 1917. Copyright E.H. Shepard, reproduced with permission of The Shepard Trust & Curtis Brown Group Ltd.

Onder: No.2 Gun in Action, september 1917. Copyright E.H. Shepard and Imperial War Museums, reproduced with permission of The Shepard Trust & Curtis Brown Group Ltd.

Rechts: Illustratie van E.H. Shepard. Copyright E.H. Shepard. Colouring of the illustrations by Mark Burgess. Copyright 1989 Egmont UK Limited. Reproduced with permission of Curtis Brown Group Limited, London on behalf of The Shepard Trust.

Na de uitputtingsslag bij Passendale hoopte Shepard met verlof te kunnen gaan. Maar toen het Oostenrijkse leger, met steun van Duitse divisies, in Italië door de frontlinie brak, werden alle verloven ingetrokken. In november 1917 vertrok hij naar Noordoost-Italië om de Italianen te ondersteunen. Ten behoeve van gerichte beschietingen maakte hij tactische tekeningen van onder andere

het Asiago-plateau. Tijdens zijn verblijf in Italië werd Shepard bevorderd tot majoor.

Na de oorlog

In maart 1919 verliet de 105th Siege Battery Italië en keerde Shepard terug naar huis. In de jaren na de oorlog maakte hij zijn beste werk. Bijna direct na zijn terugkeer kreeg hij diverse verzoeken om boeken te illustreren. In 1921 werd hij

gevraagd voor de redactieraad van het tijdschrift *Punch*. Hij zou in totaal drieëndertig jaar voor dit tijdschrift werken. De redactieraad was belangrijk voor Shepards loopbaan. Via een ander lid kwam Shepard in contact met Alan Alexander Milne en in 1924 werd hij gevraagd om Milnes gedichtenbundel *When We Were Very Young* te illustreren – het begin van zijn rol als illustrator van de boeken over Winnie-the-Pooh.

Mascotte

Dat de literaire figuur Winnie gebaseerd is op een echte beer met de naam Winnipeg zal voor velen onbekend zijn. Het was 1914 toen de zeven

waren zij als gezelschapsdier en mascotte onderdeel van verschillende regimenten. In de loopgraven was de verscheidenheid aan dieren groot: geiten, beren, honden en soms een exotische springbok. Sommige van deze dieren ontvingen zelfs onderscheidingen voor hun inzet. Ook de Duitse keizer Wilhelm II had een mascotte; waar hij ging en stond werd hij vergezeld door zijn teckel Senta.

Educatie

Kunstenaar in oorlogstijd is interessant voor leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs om in schoolverband te bezoeken. De tentoonstelling biedt verdieping en verrijking van de kennis over de

Eerste Wereldoorlog. Leerlingen maken in de tentoonstelling kennis met belangrijke slagvelden van de Eerste Wereldoorlog en leren over de wijze waarop Shepard zijn oorlogservaringen verwerkte. Ondanks die ervaringen was Shepard in staat humoristische tekeningen te maken en na 1918 kinderboeken te illustreren. Tijdens het bezoek gaan leerlingen aan de slag met het interpreteren van Shepards tekeningen. Ze versterken hun vaardigheid historische bronnen kritisch te bestuderen en worden uitgedaagd hierover een eigen mening te formuleren. ■

Schets voor *Now We Are Six* (Christopher Robin, Winnie-the-Pooh en Piglet). Copyright E. H. Shepard, reproduced with permission of The Shepard Trust & Curtis Brown Group Ltd.

'De tentoonstelling biedt verdieping en verrijking van de kennis over de Eerste Wereldoorlog'

maanden oude Winnipeg als mascotte van het *Royal Canadian Army Veterinary Corps* in Groot-Brittannië aankwam. De Canadese luitenant Harry Colebourn kocht het beertje van een pelsjager toen hij onderweg was om zich te melden voor militaire dienst.

Toen Colebourn in 1914 vanuit Groot-Brittannië naar het westelijk front vertrok, liet hij Winnipeg achter in een Londense dierentuin. Daar werd de beer een van de grote attracties, ook voor Christopher Robin, zoon van Milne. In 1924 veranderde Christopher Robin de naam van zijn teddybeer – die aanvankelijk Edward heette – in Winnie en inspireerde hij zijn vader tot het schrijven van de verhalen en gedichten over Winnie-the-Pooh.

Tijdens de oorlog werden circa zestien miljoen dieren ingezet voor militaire doeleinden. Zij vervulden een rol als rij- en lastdier of waren cruciaal bij de communicatie. Daarnaast

Huis Doorn

Museum Huis Doorn is – als voormalig ballingsoord van Wilhelm II, de laatste Duitse keizer – het enige Eerste Wereldoorlog-museum van Nederland. In het historische huis is te zien hoe de keizer in ballingschap leefde. In het paviljoen wordt uitgelegd hoe de oorlog het neutrale Nederland heeft beïnvloed. www.huisdoorn.nl

Reserveren

Een educatief bezoek aan de tentoonstelling *Kunstenaar in oorlogstijd* duurt ongeveer anderhalf uur per groep. Interesse? Reserveer het educatief programma voor uw klas door te mailen naar reserveringen@huisdoorn.nl of bel naar 0343-421020. De tentoonstelling over E.H. Shepard is te zien tot en met 10 december 2017.